

Utredning om Svenska kyrkan i utlandets arbete i Norge

Utredare: Hans-Erik Nordin, biskop emeritus

Uppsala november 2021

Innehållsförteckning

Utredning om Svenska kyrkan i utlandets arbete i Norge	1
1. Uppdrag och tillvägagångssätt	3
2. Svenska kyrkans arbete i Norge - historisk bakgrund och nutida kontext	4
3. Svenska kyrkans arbete i Norge och i Margareta kyrkan i Oslo	4
3.1 Den ekonomiska situationen	4
3.2. Fastigheter och församlingslokaler	5
3.3. Personalstab	5
3.4. Ekumeniska kontakter och samhällskontakter	5
3.5. Verksamheten	6
3.5.1. Verksamhetsöversikten för Svenska kyrkan i Norge 2020	6
3.5.2. Vad händer under en vanlig vecka?	7
3.5.3. Statistik	7
3.6. Verksamhetsplatserna i Stavanger, Bergen och Trondheim- samtal vid tre olika tillfällen med kyrkoråd, kantor och tre representanter från de olika utposterna.	9
4. Inför framtiden	10
4.1. Allmänt och ekumeniskt	10
4.2. Ekonomisk situation	11
5. Alternativ för framtiden	11
6. Överväganden och förslag	14

1. Uppdrag och tillvägagångssätt

Som utgångspunkt för mitt uppdrag utgår jag ifrån två protokoll för Rådet för Svenska kyrkan i utlandet.

I det första protokollet från 2019-12-20 står följande att läsa:

”att ge avdelningen för Svenska kyrkan i utlandet i uppdrag att utreda förutsättningarna för Svenska kyrkans närvaro i de Nordiska länderna”.

I det senare protokollet från 2021-11-19 står följande:

För att säkerställa att Svenska kyrkan ska kunna finnas utomlands i framtiden har Rådet för Svenska kyrkan i utlandet initierat ett utredningsarbete som består av flera delar. En övergripande utredning berör kyrkosyns- och församlingsbegrepp för utlandsförsamlingarna. För samtliga församlingar görs verksamhetsutredningar där utredarna med pastorala ögon utreder förutsättningarna för Svenska kyrkans närvaro i ett visst område. Den mobila verksamheten utreds, vidare är en utredning som berör ekumenik och en utredning berör pastorala frågor.

Utifrån ovan uppfattar jag att min uppgift är att utreda förutsättningarna för Svenska kyrkans närvaro med fokus på den pastorala delen av verksamheten i två av de nordiska länderna, Svenska kyrkan i Norge och Svenska Gustavs församlingen i Köpenhamn. Att utredningen endast avser dessa två länder är något som SKUT-ledningen meddelat mig. Utifrån det förtydligande av uppdraget som kom 2021, pågår och har pågått flera olika utredningar där min uppgift innebär att ha särskild inriktning på den pastorala delen av verksamheten. I den mån andra delar av verksamheten påverkar det pastorala livet tas de också med. Denna första utredning som jag nu lämnar ifrån mig avser Norge.

För att utföra utredningen av Svenska kyrkan i Norge har jag haft tillgång till olika material som årsberättelse, bokslut, verksamhetsöversikt, statistik, församlingsordning, församlingsinstruktion, frivillighetspolicy och diakonipastoral. Vidare har jag tagit del av församlingens hemsida och församlingsbladet *Intryck*.

Jag har fört samtal med Jan Madestam, tidigare kyrkoherde i Oslo och innan dess direktor för Svenska kyrkan i utlandet, Erland Söderström, tidigare kyrkoherde i Oslo, numera kyrkoherde i Norra Roslagen samt tidigare utlandschef Lena Brolin, numera kyrkoherde i Enköpings pastorat. Jag har också överlagt med biskop Thomas Petersson samt med SKUT-cheferna Rickard Jönsson och Johanna Holmlund Lautmann i Uppsala.

Jag har naturligtvis också besökt Oslo och Margaretakyrkan. Jag har deltagit i söndagens högmässa, fört samtal med tre representanter från kyrkorådet där också ordföranden var med, fört samtal med medarbetarlaget i storgrupp samt haft särskilda samtal med medarbetare inom specifika områden: diakon, pedagog, kantor samt naturligtvis kyrkoherde Per Anders Sandgren.

Jag har även besökt ambassaden och deras kommunikations- och informationsansvarige, fört samtal med sognepresten i Norska kyrkans församling, Pål Kristian Brastad i Trefoldighetskirken där jag vid en senare gudstjänst också fick möjlighet till ett kort möte med Olav Fykse Tveit, biskop och preses i Norske bispemøte, mött några ekumeniska representanter vid en middag hemma hos familjen Sandgren där den anglikanske prästen deltog och en representant för det Norske kirkelige råd. Slutligen fick jag också möjlighet att via Zoom samtala med en representant från varje verksamhetsområde: Stavanger, Bergen och Trondheim.

2. Svenska kyrkans arbete i Norge - historisk bakgrund och nutida kontext

När kyrkan i Oslo invigdes fanns ännu ingen församling, men väl en kyrkoförening, benämnd "Svenskarnas i Kristiania intresseförening", som startade sin verksamhet 1911. Oscar Krook var den förste svenske prästen som sändes till Oslo. Till kyrkbygget anlätades arkitekten Lars Israel Wahlman, som också har ritat Engelbrekts kyrka i Stockholm. Kyrkan fick i samband med grundstensläggningen 1922 sitt namn efter kronprinsessan Margareta medan Svenska Margaretaförsamlingen bildades först 1931. Kyrkan invigdes av ärkebiskop Nathan Söderblom 1925. Ett ålderdomshem, Margaretahemmet, stod klart 1940 och kom att fungera fram till och med 1991.

Under andra världskriget utvecklades Margareta kyrkan till en hjälpcentral för utdelning av paket med förnödenheter. Denna verksamhet skedde vid sidan av all annan hjälpverksamhet. I kyrkans regi serverades barn dagligen, som mest 6000 barn, med den berömda "svenskesuppen". Denna verksamhet satte till och med spår i kyrkorummet. Oslo By gjorde en insamling tillsammans med barnen och förmögna norrmän som bidrog till att ge kyrkan nya kyrkfönster (uppsatta 1947), som var deras tack för kyrkans stöd i en svår tid. Dessa fönster krossades helt av bombattentatet mot regeringskansliet 22 juli 2011. Nu finns nya fönster på plats med bra ljusinsläpp.

Det diakonala perspektivet har varit utmärkande för församlingen genom åren, både genom driften av ålderdomshemmet, hjälpverksamheten under andra världskriget men också insatserna för sjömän, det senare har satt avtryck i det bevarade och då så viktiga "Läsrummet", där sjömän kunde läsa tidningar och uppdatera vad som hänt i hemlandet.

År 1990 fick arkitekt Ove Hidemark uppdraget att utforma ett litet Mariakapell i kyrkan, som idag bland annat används vid middagsbön och mindre dop-och vigselgudstjänster.

3. Svenska kyrkans arbete i Norge och i Margareta kyrkan i Oslo

I verksamhetsöversikten för 2020 kan vi läsa följande: "Svenska kyrkan i Norge tillhör Svenska kyrkan och dess pastorala ansvarsområde är hela Norge. Merparten av verksamheten sker i Oslo. Primärt riktar vi oss till de svenskar som bor i Norge och tillhör Svenska kyrkan. Inom det diakonala arbetet är målgruppen bredare. I Stavanger, Bergen och Trondheim firas gudstjänster månatligen. På dessa platser sker i olika hög grad också barn- och familjearbete och körverksamhet. Arbetet utanför Oslo presenteras främst under egen rubrik nedan. Den 31 december 2020 fanns över 22 000 medlemmar i Svenska kyrkan som är folkbokförda i Norge noterade i vårt register. 14.741 av dessa har aktivt bekräftat sitt medlemskap sedan 2016".¹

Det allt överskuggande arbetet utförs i Oslo och i Margareta kyrkan. Församlingen och dess liv och arbete är på många sätt rätt lik en välartad svenskkyrklig församling. Arbetet i Stavanger, Bergen och Trondheim sker ungefär en gång/månad. Dessa mötestillfällen är viktiga för dessa orter och har successivt utvecklats under de senaste tio åren. Idag finns ingen plan för en ytterligare utökning av det arbetet. Mer om det nedan.

3.1 Den ekonomiska situationen

Församlingens ekonomi är troligen den bästa bland alla utlandsförsamlingar, eftersom man åtnjuter ett stort ekonomiskt bidrag av norska staten och kommunerna.² Tros- och livssynssamfund i Norge får utifrån sitt medlemsantal ekonomiskt bidrag som är av utomordentligt stor betydelse för deras verksamhet. Detta bidrag får också Svenska kyrkan i Norge del av. Förutsättningen för bidraget är att man kan redovisa medlemmar som tillhör Svenska kyrkan och är boende i Norge. Det behövs med andra ord en viljeyttring från dessa medlemmar. Av de cirka 22.000 medlemmar av Svenska kyrkan

---

¹ Verksamhetsöversikt 2020

² Se Bilaga Årsregnskap 2020

boende i Norge har drygt 14.000 registrerat sig som medlemmar av Svenska kyrkan, vilket framgått ovan. Det är detta antal medlemmar som utgör grunden för statliga och kommunala bidrag. För några år sedan, när denna nyordning med krav på medlemsregistrering infördes, sjönk bidraget kraftigt och fick naturligtvis en avsevärd påverkan på och neddragning av verksamheten. Den lokala Svenska kyrkan tog då itu med ett omfattande arbete att kontakta alla medlemmar och resultatet av det ser vi idag. Det stora antal medlemmar som lät registrera sig utgör nu den ekonomiska grunden för att församlingen kan bedriva ett omfattande arbete med en för SKUT-församlingar stor medarbetarstab.

3.2. Fastigheter och församlingslokaler

Svenska kyrkan i Norge äger kyrkans fastighet i Oslo som rymmer ett vackert kyrkorum med plats för 300 personer och några steg från kyrkorummet Mariakapellet som rymmer cirka 15 personer. Församlingssalen är stor och rymlig och kan avdelas i två delar, den stora salen rymmer 70 personer och lilla salen 30 personer. I kyrkans nedre plan finns tillgång till läsesal för 30 personer och samtalsrum för enskilda samtal.

Sammanbyggd med kyrkan finns på ena sidan expeditionslokaler och på den andra sidan ett större arbetsrum för kyrkoherden samt ett sammanträdesrum. En våning upp ligger kyrkoherdebostaden.

Dessutom äger församlingen fem bostadsrättslägenheter i kvarteren nära kyrkan, som har ett attraktivt läge vilket ytterligare stärker församlingens kapital.

Av bokslutet för 2020 framgår att den ekonomiska situationen är solid och att man kunnat överföra drygt 8 miljoner till det egna kapitalet. Förvisso var detta år präglad av coronapandemin men även tidigare år har man gått på plus. Av balansräkningen framgår ett rejält eget kapital, visserligen är en stor del bundet i fastigheten och lägenheter, men närapå 20 miljoner finns placerade bland annat i aktier- och räntefonder av olika slag.

3.3. Personalstab

Församlingens medarbetarstab är ovanligt omfattande för att vara en utlandsförsamling. I personalstaben ingår nio tjänster på heltid: kyrkoherde, komminister, diakon, kantor, församlingspedagog, kommunikatör, kanslist/ekonom, en vaktmästare och en husmor. Dessutom tre deltidstjänster: organist, körledare samt biträdande vaktmästare. Två av tjänsteinnehavarna på musiksidan är också studerande på musikhögskolan och tjänstgör för närvarande 50% vardera i församlingen.

Komminister och kantor utför som en del av sin tjänst arbetet i de tre utposterna Stavanger, Bergen och Trondheim.

3.4. Ekumeniska kontakter och samhällskontakter

Församlingens arbete i Oslo, Bergen, Stavanger och Trondheim sker i en nära samverkan med Norska kyrkan. Församlingen har år 2020 också samverkat med de finska, lettiska och isländska lutherska kyrkorna som tillfälligt eller regelbundet lånat kyrkans lokaler. Ekumeniska böneveckan januari 2020 i Oslo kunde genomföras med en gemensam gudstjänst tillsammans med den grekisk-ortodoxa Marie Bebådelsekyrkan, Anglikanska St Edmunds kyrka, katolska St Olavs kyrka, Den norska kyrkan i Trefoldighet samt de finska, lettiska och amerikansk-lutherska församlingarna.

Kyrkoherden i Svenska kyrkan i Norge är ordinarie styrelseledamot i Norges Kristna Råd (NKR), samt ordinarie i NKR's styrelses arbetsutskott. Diakon Kristina S Furberg ingick i NKR's grupp Global Info.

Många av Margaretakyrkans digitala sändningar har under året gjorts tillsammans med tre till sex andra kyrkosamfund.³

Som utredare hade jag möjlighet att föra samtal med sogneprest Pål Kristian Balstad vid Trefoldighetskirken, som ligger nära Margaretakyrkan, men också nära den plats där regeringskansliets byggnad var beläget och som utsattes för det svåra attentatet 2014. På samma plats pågår nu ett omfattande nybyggnadsarbete för ett nytt regeringskansli.

På denna plats har Trefoldighetskirken fått uppdraget att vara en freds- och försoningskyrka. Trefoldighetskirken har som mål att arbeta som en samhällsengagerad kyrka, utveckla en tydlig gemenskapsstruktur samt driva ett fördjupningsarbete genom att lyssna till världens rop efter freds- och försoningsprocesser. Sogneprest Pål Kristian anställdes i församlingen för ett år sedan för att gjuta liv i en kyrka som avfolkats och med uppdraget att rädda den till att bli en freds- och försoningskyrka. Det är värt att betänka att den ligger strax intill regeringskvarteret och att det är i denna stad som Nobels fredspris delas ut. Pål Kristian har tidigare varit sjömanspräst i Köpenhamn och bl.a. arbetat socialt.

I samtalet med sogneprest (kyrkoherde) Pål Kristian talade han varmt för den kompetens som Margaretakyrkans kyrkoherde Per Anders Sandgren har visat för att utveckla ekumenisk gemenskap. Per Anders är enligt honom en samlande person, viktig under böneveckan för kristen enhet och den som ledde bönevandringarna till de olika kyrkorna runt om i staden. Han har varit en inkluderande person som samlat de nordiska folk- och frikyrkorna samt Baltiska kyrkor och de kyrkor som rymts inom Porvoo-gemenskapen. På så sätt kan en svensk präst i Oslo påverka den ekumeniska situationen på plats i Oslo.

En viktig partner för samhällskontakt är Svenska ambassaden. Ambassaden samverkar dels med olika organisationer under paraplyet Team Sweden, där också Margaretakyrkan ingår, och möts ett par gånger per termin, dels förekommer löpande kontakt, till exempel vad gäller information till svenska medborgare. Bilden som ges av ambassadens representant är att Margaretakyrkan är populär, inte minst för dess barn- och ungdomsverksamhet.

3.5. Verksamheten

För att belysa vad som skett och sker i den verksamhet som bedrivs av Svenska kyrkan i Norge kan man utgå från olika källmaterial och beskrivningar.

3.5.1. Verksamhetsöversikten för Svenska kyrkan i Norge 2020

I *Verksamhetsöversikten för Svenska kyrkan i Norge 2020* framgår, trots att det var ett annorlunda år, en fyllig reflektion över och beskrivning av möjligheten att genomföra verksamheten. Detta dokument bifogas utredningen.⁴⁵ Där framgår också det något mindre vanliga för en församling i svensk miljö, att ha tillgång till en anställd kommunikatör, vilket satt spår i verksamheten och speglas i verksamhetsöversikten.

Naturligtvis utgör pandemiåret en begränsning av vad som varit möjligt att genomföra, men beskrivningen av vad som vanligtvis sker under "vanliga" förhållanden lyser ändå igenom. Den verksamhet och de gudstjänster som sker på de tre verksamhetsplatserna Stavanger,

---

³ Ur Verksamhetsöversikt (förkortad version) 2020

⁴ Verksamhetsöversikten för Svenska kyrkan i Norge 2020 bifogas utredningen.

Bergen och Trondheim redovisas separat efter detta avsnitt, närmare bestämt under rubriken 2.6.

Ett annat sätt än att utgå ifrån verksamhetsöversikten och för att få en mer översiktlig bild av vad som sker i församlingen, är att utgå ifrån vad som sker under en vecka.

3.5.2. Vad händer under en vanlig vecka?

Kyrkoherden tecknar följande bild:

Måndagar;	Damkör, Majklubb (Majklubben är en till församlingen och Margareta kyrkan knuten mötesplats för kvinnor.
Tisdagar;	Babycafé, Kammarkör
Onsdagar;	Meditation, Veckomässa, samt någon eller några av följande; Onsdagsträff, samtalsgrupp eller bibelstudium
Torsdagar;	Babycafé
Fredagar;	[ingen fast gruppverksamhet]
Lördagar;	Familjelördagar och/eller barnkörer eller annan verksamhet på förmiddagen, dogudstjänst på eftermiddagen
Söndagar;	Högmässa, kyrkkaffe, dessutom ofta konfirmander eller annan eftermiddagsverksamhet

Ett ytterligare tillvägagångssätt är att utgå från de statistiska uppgifter som inlämnats.

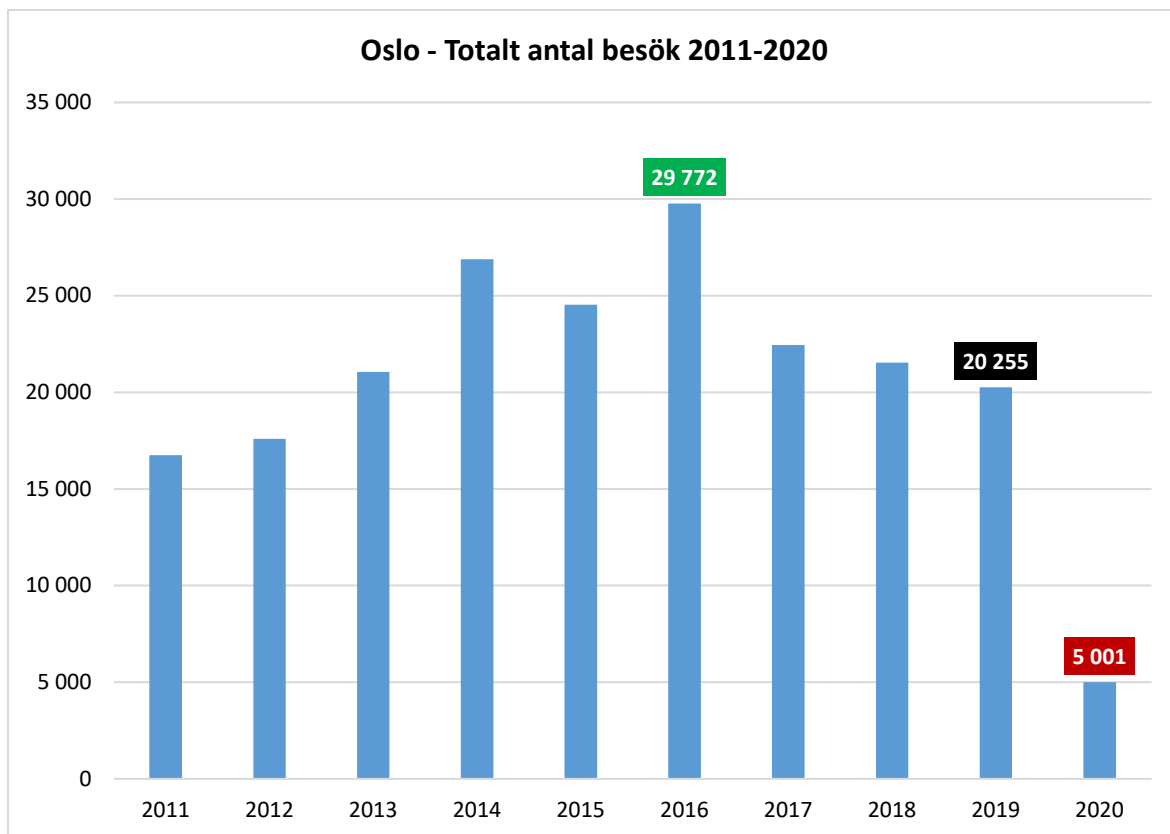
3.5.3. Statistik

Totalt antal besök

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
21 055	24 539	29 772	22 446	21 533	20 255	5 001

Diagrammet nedan visar utvecklingen av det totala antalet besök i församlingen under den senaste tioårsperioden. Siffran omgärdad med svart anger antalet besök 2019. Siffran omgärdad med grön färg anger hur många besök som gjordes det år med flest antal besök under den aktuella perioden. Siffran omgärdad med rött anger på motsvarande sätt antalet besök det år med minst antal besök. ⁶

⁶ Angiven text under bilden är hämtad ur "Verksamhetsstatistik i urval för Svenska kyrkan i utlandet. Församlingarna Köpenhamn och Oslo-Norge"

Gudstjänstbesök

Hur ska dessa siffror, diagram och staplar tolkas? Kyrkoherden bekräftar att de inskickade siffrorna stämmer, men han säger vidare, "att jag inte har möjlighet att undersöka närmare orsaken till 2016 års siffror" Vidare säger han: "Tyvärr ger detta ingen fylligare bild. Det jag saknar är inte insända siffror från församlingen till kyrkokansliet – de har jag. Det jag saknar är de underlag i form av lösblad och anteckningsböcker i vilka de olika verksamhetsansvariga noterar närvaron, hembesök, deltagare e t c. Det är väl i sammanställningsskedet av allt detta som något kategoriserats fel eller förts in två gånger eller något annat. Vi får leva med detta olösta mysterium." Jag tolkar honom så att den nedåtgående trenden, när det gäller allmänna besök och gudstjänstbesök 2017 – 2019, inte stämmer med hans egen erfarenhet på plats.

Hans tolkning av den uppåtgående trenden för åren 2011-2014, kan möjligen förklaras demografiskt. Den sammanfaller nämligen med att år efter år kom stadigt allt fler svenskar till Norge. En peak inträffade åren 2013 - 2014. Sedan kan vi se att nedgången i allmänna besök från 2014 (om vi bortser från 2016) sammanfaller med att den stora gruppen tillfälliga unga svenskar i Oslo inte längre kom i stora grupper (det tog tvärstopp under 2014) och de som varit här några år börjar flytta hem (pga. norska kronans försvagande, nya skatteregler i Norge, fördyrande levnadsvillkor i Norge relativt sett till de svenska, allt bättre arbetsmarknad i Sverige etc.).

Kyrkliga handlingar	2018	2019	2020
Dop	39	44	21
Konfirmerade	7	5	11
Vigslar	8	5	4
Välsignelser - B. äktenskap	0	0	0
Förnyelse - Äktenskapslöfte	0	1	0
Begravning	2	0	4

När det gäller de kyrkliga handlingarna tycker jag att man kan avläsa att många barnfamiljer låtit döpa sina barn, men att Margaretakyrkan inte är någon typisk "vigselkyrka". Intressant är att notera att kyrkan lyckats samla unga till konfirmation.

3.6. Verksamhetsplatserna i Stavanger, Bergen och Trondheim- samtal vid tre olika tillfällen: samtal med kyrkoråd, kontor samt med tre representanter från de olika utposterna.

I de så kallade verksamhetsplatserna Stavanger, Bergen och Trondheim började man för några år sedan tala om dem som engagerat sig för verksamheten som "församlingsråd". Ett något förvånande epitet eftersom man inte är församling. Det visar sig att de numera ändrats till "arbetsgrupper". Antalet svenskar som bekräftar sig som medlemmar i Svenskkyrkan i Norge, som tidigare nämnts uppgår idag till drygt 14000 medlemmar, utgör underlag för stats-och kommunalbidrag som tillfaller Svenska kyrkan i Norge. Den summan är rätt rejäl och gör det också möjligt att tilldela verksamhetsplatserna bidrag från kyrkorådet för verksamhet på de tre platserna Stavanger, Bergen och Trondheim.

Kyrkorådet vill inte kalla dessa verksamhetsplatser för församlingar, eftersom en förutsättning för församlingsbildning är att det uppstått en önskan om det underifrån. Inte heller kan de finansiera anställda. Kyrkorådet betonar vikten av försiktighetsprincipen och frågan bör växa fram utifrån respektive plats behov.

Komministertjänsten och kontorstjänsten samarbetar för att stödja arbetet på de tre verksamhetsplatserna. Arbetet inriktas i stor omfattning, men inte bara, mot barn- och familj. I bådas tjänst ingår barn-och familj. Nuvarande kontor har arbetat med åtta präster under åtta år i kontakten med de tre verksamhetsområdena, ibland kallade "sateliterna", detta på grund av olika orsaker och olyckliga omständigheter. Flera av dessa präster har vikarierat under vakanser och sjukskrivningar. Under de senaste tio åren har gudstjänst firats 1 gång/månad på dessa platser. 50% av kantorns tjänst är avdelad för verksamhetsområdena och komministern är avdelad motsvarande tid. Uppgifterna är varierande och fordrar att emellanåt arbeta okonventionellt och stå i en mångfald av uppgifter. Med andra ord, något som ofta ingår i ett SKUT-arbete.

Upplägget kan beskrivas enligt följande. Stavanger och Bergen besöks under samma helg, lördag-söndag. Vad som är uppmuntrande, är att detta arbete har utvecklats med familjekyrkis, där c:a 20 personer regelbundet deltar. Helgen kan se ut som följer för kantor och präst.

Lördag i Stavanger: Familjekyrkis och öppet café kl. 10-13 följt av andakt i församlingskyrkan. Cirka 10 familjer deltar någorlunda regelbundet. En mässa/termin och Luciafirande. Dessutom doggudstjänster.

Söndag i Bergen: Familjekyrkis har inte riktigt slagit rot eftersom det är alltför få barnfamiljer. I stället har Bergen numera en fungerande kör, mest kvinnor. Mässa firas kl. 17:00 med 15-20 deltagare med efterföljande soppa. Detta har mer och mer utvecklats till en påtaglig gemenskap, vars öppenhet för nya besökare behöver hållas levande.

Dessa båda platser, Stavanger och Bergen har troligen 1000 medlemmar som anmält sig som medlemmar av Svenska kyrkan i Norge

Trondheim (Medlemmar i Svenska kyrkan i Norge 600): söndag 14-16 samlas man dels till Familjekyrkis och babysång, något som slagit väl ut (c:a 20 personer), dels till söndagsmässa kl. 17:00 (ofta med dop) följt av kyrkkaffe. Tyvärr har dessa två gemenskaper blivit åtskilda grupper som inte känner varandra, något man arbetar för att förändra och överbrygga skillnader. En kör samlas i en annan kyrka.

I Trondheim har det satsats på en timanställd assistent, en kombination av vaktmästare och husmor. Musiker anlitas från den norska kyrkoförsamlingen. Från kyrkorådets sida finns en ambition att verksamhetsplatserna ska bli mer självförsörjande. Det är målet, men vägen dit är ganska lång. Meningen är att de tre platserna ska träffas en gång per år.

Om de tre verksamhetsområdena skulle läggas ned, skulle deltagarnas behov sättas på undantag. Det är heller inte aktuellt.

4. Inför framtiden

4.1. Allmänt och ekumeniskt

I samtal med medarbetarlaget anför de språkets betydelse som argument för behovet av Svenska kyrkan i Norge. Man anför också att många svenskar inte är helt komfortabla med norska kyrkans fromhetsliv. Men kan detta ekumeniska arbete utvecklas vidare? Här följande yttranden som har bäring på situationen i Oslo?

I Ln 2011:5y sägs att "det på längre sikt behöver göras en teologisk och ekumenisk analys av vilken verksamhet som bör utföras i Svenska kyrkans regi och vilken som bör utföras i samverkan med systerkyrkor".

I kyrkostyrelsens skrivelse till kyrkomötet 2019:6 står: För den som varaktigt bosatt sig utomlands torde ofta den naturliga utvecklingen vara att växa in i den gemenskap som en kyrka i det nya hemlandet kan erbjuda, särskilt om denna kyrka genom kyrkogemenskap, överenskommelse eller på annat sätt står i nära relation till Svenska kyrkan. En integrering i det nya hemlandets kyrkogemenskap bör enligt kyrkostyrelsen uppmuntras och underlättas.

Jag tar också med ett annat dokument som vållat mig en del bekymmer och som jag redan citerat ovan "KS 2018-0125". Inför besöken i Köpenhamn och Oslo hade jag fått det från andrahandskälla men som jag då vid besöket uppfattade som ett citat ur ett kyrkostyrelseprotokoll, idag inser kan vara en tolkning. Det har inte varit möjligt, trots benäget bistånd av kyrkokansliets personal, att hitta berörda ordalydelsen i KS 2018-0125. Vid besöken i Oslo och Köpenhamn använde jag det i mötet

med församlingarna och de synpunkter som där lämnades bygger på den ordalydelse som ni finner nedan. I sak är det ingen större skillnad med kyrkostyrelsens skrivelse till kyrkomötet 2019:6, men för att vara korrekt, vad kyrkostyrelsen har skrivit och vad som är en trolig tolkning av vad kyrkostyrelsen sagt i annat sammanhang, så redovisas de nyansskillnader som föreligger mellan de två dokumenten. Det som nu nedan i "KS 2018-0125" beskrivs som om det vore ett citat, kan således vara en tolkning av vad kyrkostyrelsen sagt. Därför sätter jag det inom citattecken.

I "KS 2018-0125" påpekas det naturliga i att de som varaktigt bor utomlands söker sig till lokala kyrkor och församlingar, gärna sådana som Svenska kyrkan har kyrkogemenskap med.

Utifrån framför allt den senare skrivningen KS 2018, fördes samtal med kyrkoherde, kyrkoråd och medarbetare.

Kyrkoherden menar att detta senare yttrande visar att man inte förstår behovet av en svensk församling utomlands och dess betydelse vad gäller dopuppföljning, mission, evangelisation och diakonala uppgifter.

Om Svenska kyrkan i Norge rent hypotetiskt skulle integreras som en svensk församling inom Norska kyrkan med tillsyn under norsk biskop, vad skulle det innebära? I samtalet med kyrkorådet menade ledamöterna att det skulle leda till en våldsamt opposition om Svenska kyrkan i Norge på något sätt skulle inordnas i den Norska kyrkan. Ledamöterna som jag fick träffa säger att de föredrar att stå under svensk biskop, ledas av svensk kyrkoherde med anställda medarbetare som driver gudstjänstliv och verksamhet. De ger likaså uttryck för att svensk mentalitet, liturgi och teologi betyder så mycket!

4.2. Ekonomisk situation

Tillsammans med kyrkorådets representanter förde vi också samtal om framtiden. Frågan ställdes om bidraget kommer att bestå. För innevarande mandatperiod finns inget som tyder på att någon neddragning är på gång. Men inför framtiden kan det bli förändringar av den norska statens och de norska kommunernas bidragsvilja. Då kommer förutsättningarna för Margaretaförsamlingarnas möjlighet att bedriva sin verksamhet inskränkas, till exempel begränsning av medarbetarstaben liksom att det kommer att påverka möjligheten att rusta och driva den stora fastighet man äger. Församlingens tillgängliga kapital, drygt 20 miljoner i fonder och dessutom ett antal bostadsrätter, ger trygghet för en tid och hindrar ett abrupt avbrytande av verksamhet. Men på sikt kan man inte leva på att tära av kapitalet. Kyrkoherden ger en något modifierad syn.

När jag ställer samma fråga till honom, vad gäller det ekonomiska bidrag som alla tros- och livssynssamfund idag erhåller, om det kan hotas i en nära framtid, är hans svar att eftersom en ny tros- och samfundslag nyligen antagits, kommer bidraget säkerligen bestå i tio år till. Om det sedan skulle dras ned, kommer det troligen att successivt fasas ut, kanske under en ytterligare tioårstid, varför det finns tid att omorganisera arbetet. Med andra ord, ingen anledning att idag oro sig för den ekonomiska situationen.

5. Alternativ för framtiden

Yttranden, dels från Läronämnden, dels från Kyrkostyrelsen är något att ta avstamp ifrån för att söka alternativa möjligheter för Svenska kyrkans arbete i utlandet.

I Ln 2011:5y sägs att "det på längre sikt behöver göras en teologisk och ekumenisk analys av vilken verksamhet som bör utföras i Svenska kyrkans regi och vilken som bör utföras i samverkan med systerkyrkor".

I kyrkostyrelsens skrivelse till kyrkomötet 2019:6 står: För den som varaktigt bosatt sig utomlands torde ofta den naturliga utvecklingen vara att växa in i den gemenskap som en kyrka i det nya hemlandet kan erbjuda, särskilt om denna kyrka genom kyrkogemenskap, överenskommelse eller på annat sätt står i nära relation till Svenska kyrkan. En integrering i det nya hemlandets kyrkogemenskap bör enligt kyrkostyrelsen uppmuntras och underlättas.

Vad innebär det för Svenska kyrkans arbete i Norge att beakta läronämndens yttrande och kyrkostyrelsens skrivelse till kyrkomötet 2019:6? Av ordalydelsen framgår det med all tydlighet att det mer handlar om inriktning än om direktiv, något att pröva sig gentemot utifrån lokala förhållanden och vad som gagnar Guds rike bäst. Jag vill pröva tre olika alternativ för att därmed tydliggöra vilka lösningar som finns att beakta.

Alternativ 1: Att ställa Svenska kyrkans verksamhet i Norge in under Norska kyrkan och därmed under tillsyn av norsk biskop.

Den naturliga samarbetspartnern i Norge är naturligtvis vår systerkyrka, den Norska kyrkan. Ett alternativ enligt ovan är, vad jag känner till, inte något som prövats i någon instans. Jag har ändå tagit upp det till prövning i mitt möte med kyrkoherde, kyrkorådsledamöter och medarbetare för att pröva argumenten. Det är genom att se olika alternativ som bilden kan klarna vari styrkan och eventuella svagheter finns i den modell som idag gäller. Hur det utfallet blir framgår i utredningens slutliga förslag.

Det alternativ att Svenska kyrkans arbete i Norge på något sätt skulle infogas i Norska kyrkan är något som jag skissat som ett hypotetiskt alternativ, dock utan att jag hört det framföras som ett alternativ värt att överväga. Med stor sannolikhet skulle ett antal kyrktrogna finna sin hemhörighet i en lösning som innebär en svensk församling inom Norska kyrkan.

Parallell skulle kunna dras till det sverigefinska arbete som bedrivs i vårt eget land. Men, det finns en avgörande skillnad. Vår egen kyrka har aktivt tagit initiativet utifrån den stora invandringen av finnar efter andra världskriget och arbetskraftsinvandringen på 1960- 70-talen. Så är inte fallet i det anförda alternativet 1. Vi vet heller inte i dagsläget hur Norska kyrkan skulle ställa sig till en sådan lösning, eftersom det inte bara handlar om en församling på en plats utan om allt det arbete som genomförs i olika delar av landet inklusive Oslo

Utifrån förda samtal, som jag redovisat ovan, aktualiseras ett antal skäl som talar *mot* ett sådant alternativ:

- 1) Alternativet ovan skulle riskera att leda till stor opposition på alla nivåer inom Svenska kyrkan i Norge.
- 2) Detta alternativ riskerar att leda till medlemstapp och minskad möjlighet att vara en missionerande kyrka bland svenskar. Att successivt föras in under den Norska kyrkan skulle, menar flera, att på sikt motvilligt ätas upp av norsk kyrklig kultur och fromhet, vilket troligen skulle bidra till att svenskar i Oslo/Norge än mer fjärmars från kyrkans budskap.
- 3) Tveksamheten mot en sådan lösning motiveras framför allt utifrån ett missionsperspektiv. De redan kyrktrogna skulle troligen så småningom finna sig till rätta, medan de som har ett skört band till sin moderkyrka skulle riskera att förlora kontakten.

De skäl som talar *för* detta alternativ, men inte är något som anförts i samtalen, är att Svenska kyrkan på nationell nivå inte längre behöver bistå denna församling och biskopen i Visby befrias från tillsynsansvaret. Det blir en form av ansvarsfriskrivning, som lika gärna kan tolkas som ytterligare ett

skäl emot, nämligen att Svenska kyrkan i Norge blir en egen satellit utan kontakt med moderkyrkan. Frågan är, om inte detta alternativ därmed har upphört att vara ett reellt alternativ.

Alternativ 2: Att utveckla Svenska kyrkans arbete till ett utlandspastorat som omfattar Oslo som huvudförsamling och med ett antal mindre församlingar ute i landet.

Idag utgör, som jag flera gånger antytt ovan, Margareta kyrkan ett dynamiskt nav och ett väl fungerande församlingsliv med tre utposter/verksamhetsområden: Stavanger, Bergen och Trondheim. Under de senaste tio åren har det utvecklats olika former av gudstjänster en gång per månad. Utifrån denna utveckling vill jag göra några noteringar.

För det första, när ett sammanhang firar mässa så glest som en gång i månaden, påminner det om församlingars situation i svensk glesbygd, där små församlingar ingår i ett pastorat.

För det andra bör frågan ställas ur teologisk synpunkt, om mässa firas med viss regelbundenhet om inte en församling i realiteten redan har uppstått. Detta teologiska argument baseras på den lutherska bekännelsen Confessio Augustana artikel 7: "Men kyrkan är de heligas samfund (gemenskap min anm.), i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas".

För det tredje finns ett kyrkoordningsperspektiv. Det finns numera möjlighet för svaga församlingar att ingå i ett pastorat med en huvudförsamling som ett starkt nod, som till exempel Margareta kyrkan redan är och fortsatt skulle kunna vara men i en ny organisationsform.

När detta förs på tal framförs två skäl *emot*:

- 1) Arbetet på de tre verksamhetsplatserna är så pass skört att det inte är säkert att det går att bilda församlingar där personer är beredda att axla det ansvar, som innebär att ingå i ett församlingsråd. Den senare beteckningen används i 2020 års verksamhetsöversikt, men har nu ändrats till arbetsgrupp, vilket antyder att det inte är en beslutandeförsamling i egentlig mening. I Kyrkoordningen anförs som ett kriterium för en församling i Svenska kyrkan att det finns personer som är beredd att axla ansvaret som förtroendevald och som tar ansvar för att den grundläggande uppgiften blir utförd.⁷
- 2) Under en tioårsperiod har man upparbetat dess tre platser, men utifrån dagsläget bör enligt kyrkorådets ordförande försiktighetsprincipen tillämpas och inte sätta igång en organisationsförändring, för vilken tiden ännu inte är mogen.

Men det kan också anföras skäl *för* en sådan lösning

- 1) Det ska inte uteslutas att arbeta mot ett sådant mål under förutsättning att det väcks en önskan underifrån, alltså utifrån respektive platser.
- 2) Att utforma ett pastorat i en utlandsförsamling behöver inte i alla avseenden stämma överens med innebörden av ett pastorat i hemlandet, i Sverige. Flera bestämmelser i kyrkoordningen har redan tagit hänsyn till det unika i att vara Svenska kyrkan i utlandet med dess speciella situation. Om detta sätt att tänka någon form av pastorat skulle passa fler platser, kunde man utforma innebörden för något som kunde kallas ett "utlandspastorat".

Utifrån en sammanvägning av argumenten ovan, menar jag att argumenten emot för närvarande har större tyngd än argumentet för.

Alternativ 3: att fortsatt fungera som i dagsläget

---

⁷ KO, 37 Kap 3§

Det är uppenbart att både församlingens styrelse-kyrkorådet, dess ledning – kyrkoherden samt dess medarbetare ser övervägande goda skäl för att fortsätta med den inriktning som Svenska kyrkan i Norge idag arbetar. De skäl man anför är följande:

- 1) att utifrån den goda ekonomi som arbetet idag har och beräknas ha under överskådlig tid, finns det under den närmaste tiden ingen anledning till omprövning. Idag påminner arbetet i Oslo i mångt och mycket en ordinär svensk välfungerande församling och de så kallade "satelliterna" har successivt växt i mognad.
- 2) att det uttrycks en tydlig vilja att stå kvar i svensk kultur och mentalitet, värna språket, Svenska kyrkans liturgi och teologi, som betyder långt mer än vad många tror.
- 3) att en förändring i dagsläget skulle riskera att slå sönder ett arbete som är väl fungerande

6. Överväganden och förslag

Utifrån mitt utvärderingsuppdrag, hur är det rimligt att värdera ovan anförda resonemang utifrån de tre alternativen?

Alternativ 1

Jag finner att skälen för att avvisa detta alternativ i nuvarande läge är så pass hypotetiska och ogrundade, som framgår av ovan, att det bör avvisas.

Alternativ 3

Jag finner följande skäl för alternativ 3, att fortsatt fungera såsom i dagsläget.

- 1) *Församlingens liv*. Den församling jag möter är på många sätt väl fungerande. I de dokument som jag läst framträder en välskött församling. Likaså mötte jag kompetenta medarbetare och ett kyrkoråd med ledamöter som jag fick möta, som visade på god insikt i vad en församling är och ska vara.
- 2) *Ekonomi*. Utifrån den goda ekonomi som arbetet i Svenska kyrkan i Norge idag har och beräknas ha under överskådlig tid, finns det under den närmaste tiden ingen anledning till omprövning. Idag påminner arbetet i Oslo i mångt och mycket om en ordinär svensk välfungerande församling.
- 3) *Olikhet Sverige och Norge*. Det uttrycks en tydlig vilja att stå kvar i svensk kultur och mentalitet, värna språket, Svenska kyrkans liturgi och teologi som många uttrycker är av stor betydelse. I samtal med tidigare kyrkoherdar, och alla de personer som jag mött i Margareta kyrkan, uttrycker med tydlighet att vi som sporadiskt besöker Norge inte riktigt förstår den stora kulturella olikheten mellan våra två länder, länder som stått och står varandra så nära. Det gäller också med avseende på gestaltningen av det kyrkliga livet.
- 4) *Missionsperspektivet*. Utifrån ett missionsperspektiv är det viktigt att bevara de sköra band som finns till de svenskar som har svag relation till Svenska kyrkan, men som i Norge har stärkts något genom kontakten med Margareta kyrkans arbete liksom på de tre utposterna. Det går inte att bortse ifrån att svenska språket och svensk kultur liksom den liturgi och trosgestaltning, som gestaltas i vår egen kyrkotradition, utgör en igenkänningsfaktor och lockelse, inte minst på de som har ömtåliga och svaga band kyrka och kristen tro. Här spelar Svenska kyrkan i Norge en viktig roll i ett sammanhang där man värnar hemhörighet.

Alternativ 2 ovan är mer att betrakta som ett möjligt utvecklingsalternativ av det befintliga arbetet. Jag instämmer i mångt och mycket i de argument som anförts, att det i dagsläget inte är aktuellt att utveckla de tre verksamhetsområden till församlingar. Men det finns goda skäl som talar för att de

sköra band till det antal svenskar som finns på dessa platser inte får uttunnas. Då riskerar församlingen att svika sitt missionsuppdrag.

Därför skulle jag förordas att detta alternativ 2 kan få finnas med som ett möjligt framtidsscenario. Argumentet att det måste finnas ett tryck underifrån låter rimligt, men bör balanseras mot vad församlingens styrelse, ledning och medarbetare bedömer vara ett möjligt utvecklingsarbete, vilken verksamhetsplatsernas utvecklingspotential är och vilken framtid de har. Min mening är att bedömningsförmågan finns idag både i styrning och ledning, såväl bland förtroendevalda som hos kyrkoherden.

Slutsats: Jag förordas Alternativ 3, att fortsatt fungera som i dagsläget, utifrån de anförda skälen ovan. Alternativ 2 kan få finnas med som ett möjligt framtida alternativ om de pastorala förutsättningarna för ett sådant växer till sig, men där är vi inte idag. Alternativ 1 avvisas helt.